

Märchen machen Spaß mit Deutsch.

De Märchenstraße is tot ver over de grenzen bekend. Volgens overlevering zijn aan deze circa 600 km lange route sporen van diverse sprookjes- en sagenfiguren te vinden. Van Hanau, de geboorteplaats van de gebroeders Grimm, tot aan Bremen – de plaats waar de Bremer Stadsmuzikanten nooit aankwamen – zijn er standbeelden, sprookjes(achtige) voorstellingen en musea, die de sprookjesfiguren levend houden.

Deze sprookjesmodule is geschreven voor leerlingen van het eerste of tweede leerjaar Duits. Het gaat hierbij met name om leesvaardigheid rond een samenhangend thema, waarvan de leerlingen enige voorkennis hebben.

Via speelse opdrachten worden de leerlingen door de stof geleid. Een aantal elementen dat zij in de 'reguliere' lessen al gehad hebben, wordt in dit materiaal herhaald, met name in het tweede deel, rond 'Der Teufel mit den drei goldenen Haaren'. Een aantal voorbeelden: getallen, maanden, kleuren, kleding, formulieren invullen, persoonsomschrijving.

De leerlingen kunnen in principe zelfstandig aan het materiaal werken. Een module kost circa 2 lesuren.

*****

Indeling en inhoud

De module bestaat uit drie onderdelen:

- a een algemeen deel over sprookjes en de Märchenstraße
- b een sprookjesdeel: 'Der Teufel mit den drei goldenen Haaren'
- c een dobbelstenenspel

Colofon:

Deutsch macht Spaß mit Märchen en **Der Teufel mit den drei goldenen Haaren** kwamen in opdracht van de Stichting ter Bevordering van de Duitse taal in Nederland tot stand met steun van het Duitse cultuurinstituut Goethe-Institut en werd ontwikkeld door de werkgroep Deutsch macht Spaß. Het materiaal werd uitgetest op SG De Meergronden te Almere.

Deze uitgave *Deutsch macht Spaß mit Märchen* is bestemd voor leerlingen van de klassen 1 en 2 van het voortgezet onderwijs.

Auteurs: Maja Broekema en Kees van Eunen
m.m.v. Liane Kokke

Tekeningen: Deborah Bakker e.a.

© 2009 Deutsch macht Spaß

Inhoudsopgave docentenhandleiding

a sprookjes en Märchenstraße

bedoeling en opdrachten	2
-------------------------	---

antwoorden	3
------------	---

b Der Teufel mit den drei goldenen Haaren

Het sprookje	13
--------------	----

opdrachten	14
------------	----

antwoorden	15
------------	----

c Dobbelstenenspel

bedoeling	24
-----------	----

Antwoordspel	25
--------------	----

Antwoordmogelijkheden voor 1/1	26
--------------------------------	----

a, sprookjes en Märchenstraße:

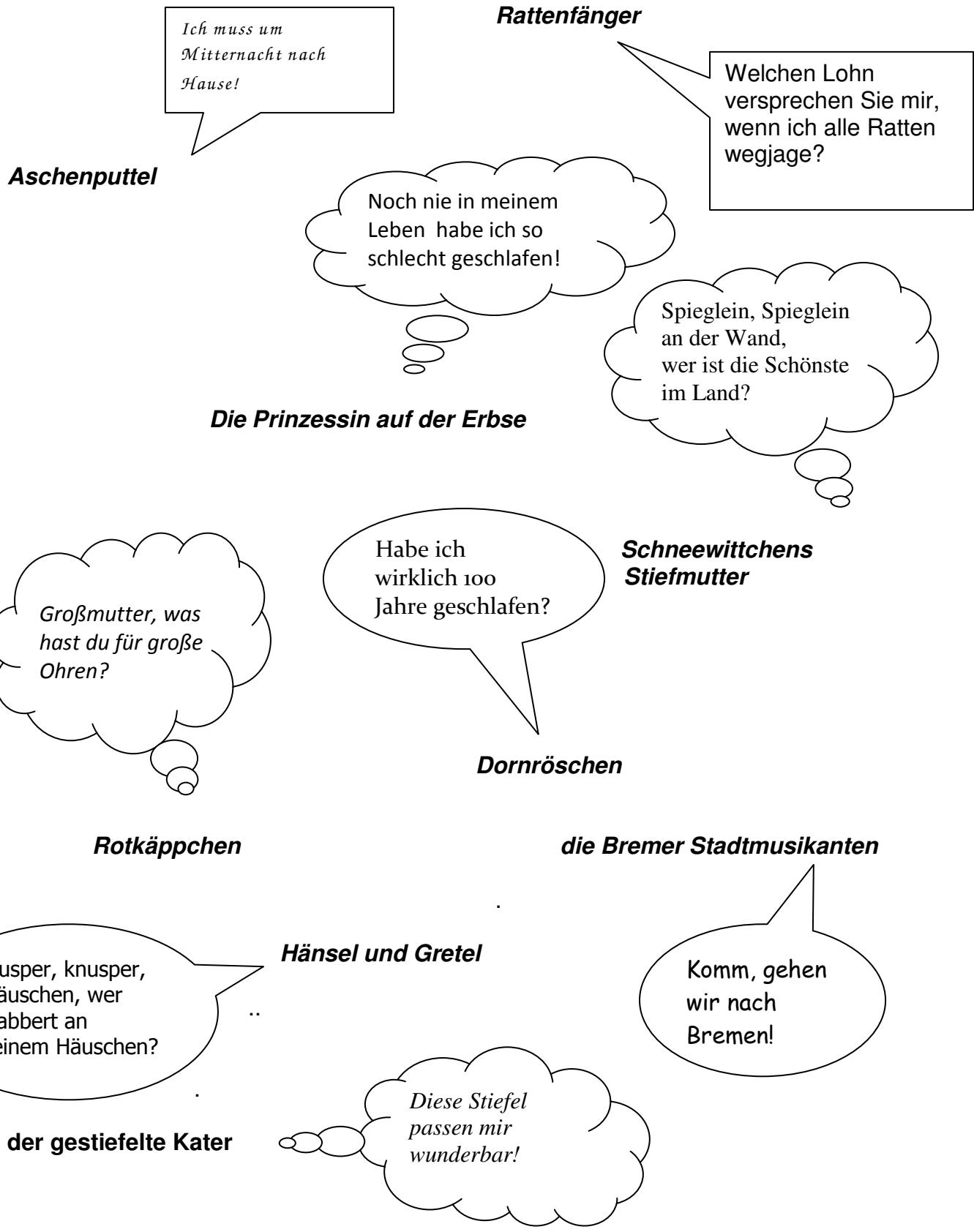
Voorkennis omtrent sprookjes en sprookjesschrijvers wordt aangesproken, leerlingen leren namen van sprookjesfiguren in het Duits (her)kennen, een kijkje op de website van de Märchenstraße en enkele andere websites.

opdracht	doel	werkform
1	Opwarming voor het thema: Leerlingen bedenken zelf om welke figuren het gaat.	tweetallen: - individueel kijken welke uitspraken de leerlingen bekend voorkomen; - uitwisseling met buurman/buurvrouw om de serie compleet te maken
2	Link met de realiteit. Leerlingen herkennen dat zaken ook nu nog sprookjesachtig (kunnen) zijn.	individueel: lezen; nabespreking in de klas
3	Bekendmaking met sprookjesschrijvers c.q. -verzamelaars uit diverse landen.	individueel
4	Herkenning van in het Nederlands bekende sprookjestitels in het Duits.	individueel
5	a Voorkennis t.a.v. vaste eigenschappen activeren. b Uitbreidung van voorkennis. c Integrieren van voorkennis.	individueel
6	a Herkenning van een aantal sprookjes. b Samenvatting van het gedicht.	individueel, eventueel in tweetallen
7	Op de website van de Maerchenstraße zoeken de leerlingen gericht naar informatie, al of niet in eigen belang.	individueel; begeleiding bij het zoeken naar de Sababurg is misschien nodig: Suchbegriff eingeben.
8	Herhaling van namen van sprookjesfiguren in het Duits.	individueel; mogelijk helpen bij de opstart, zodat leerlingen wat van hen verwacht wordt.
9	Leesvaardigheid.	individueel
10	Leesvaardigheid.	individueel
11	Vergelijking van het gedicht van Brecht met de eerdere versie van het verhaal. In e wordt een formulier ingevuld: herhaling van datumschrijving en maand.	individueel
12	Internetgebruik en leesvaardigheid	individueel
13	Internetgebruik en leesvaardigheid	individueel
14	Internetgebruik en lees- en luistervaardigheid.	individueel
15	De leerlingen rekenen waarschijnlijk in het Nederlands. Tekening naar eigen fantasie maakt de berekening duidelijk.	individueel, controle kan met zijn tweeën plaatsvinden.

Antwoorden deel a: Sprookjes en Märchenstraße

1 wie zegt dit?

Je herkent de volgende uitspraken vast wel. Schrijf bij de spreekwolkjes wie wat gezegd heeft.

2 Sprookjesachtig?

Hier laten we graag aan ieder persoonlijk over wat deze sprookjesachtig vindt of niet. Er kunnen ook verschillen optreden tussen jongens en meisjes.

3 Welke naam hoort bij welk stukje?

Nicht nur die Brüder **Wilhelm Grimm** und **Jacob Grimm** haben Märchen gesammelt.

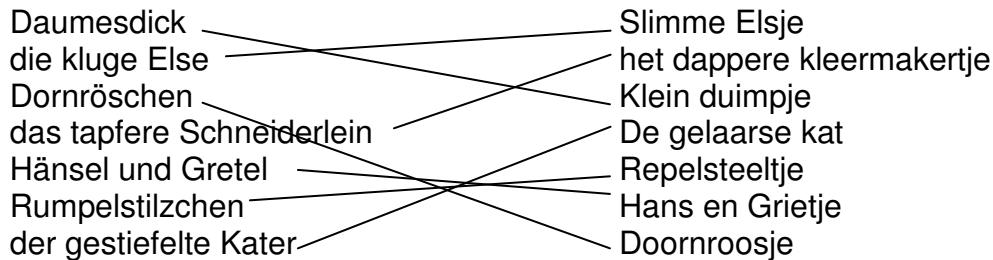
In derselben Periode hat das auch **Charles Perrault** aus Frankreich getan. Seine Versammlung ist in den Niederlanden bekannt als ‚Sprookjes van **Moeder de Gans**‘. Viele Märchen kommen in beiden Sammlungen vor.

Der Däne **Hans-Christian Andersen** schrieb seine eigenen Märchen. Um 1700 schrieb er zum Beispiel die Geschichten ‚das hässliche junge Entlein‘, die ‚kleine Seejungfer‘ und ‚das kleine Mädchen mit den Schwefelhölzern‘.

Noch früher, im 16. Jahrhundert, gab es den Italiener **Giambattista Stabile**, der auch etwa fünfzig Märchen schrieb. Eines davon ist ‚Die Schöne und das Biest‘.

Aus der arabisch-islamischen Kultur kennen wir die Märchen aus 1001 Nacht. Dazu gehören ‚**Aladin** und die Wunderlampe‘ und ‚Ali Baba und die vierzig Räuber‘.

4 Zoek de juiste combinatie van titels

5 Sprookjes hebben een aantal vaste eigenschappen

De antwoorden op deze vragen hangen af van de kennis van de individuele leerlingen.

a Welke vaste eigenschappen ken jij van sprookjes? Schrijf er drie op:

individuele invulling

b Hieronder staan er nog meer. Welke zijn nieuw voor je? Onderstreep ze.

Märchen haben immer ...

0 einen Anfang: die Situation wird beschrieben

- 0 ein Mittelstück: der Held kommt in Gefahr
- 0 eine Lösung: der Held wird gerettet oder rettet sich selber
- 0 feste Beginnformeln: „Es war einmal...“
- 0 feste Schlussformeln: „und sie lebten noch lange und glücklich“

Märchenfiguren sind

- 0 keine richtigen Menschen: sie haben keinen ‚normalen‘ Charakter oder Hintergrund
- 0 immer sehr böse oder sehr gut
- 0 oft einsam: sie sind z. B. das einzige Kind, haben keine Geschwister usw.
- 0 Viele Sachen kommen in Märchen dreimal vor: 3 gute Feen, 3 Wünsche usw.
- 0 Die Zahl 7 ist eine wichtige Zahl: 7 Zwerge, 7 Jahre arbeiten müssen

Es besteht keine Grenze zwischen Phantasie und Wirklichkeit:

- 0 Tiere können reden und/oder denken
- 0 Menschen können zaubern
- 0 Feen, Hexen, Menschen und Tiere kommen durcheinander vor, haben direkten Kontakt zueinander
- 0 Steine, Kristalle und Metalle sind wichtige Stoffe
- 0 (Zauber-)Formeln werden wiederholt im Märchen: z.B. „Knusper, knusper knäuschen, wer knuspert an meinem Häuschen?“ oder „Spieglein, Spiegel an der Wand, wer ist die Schönste im ganzen Land?“

c Lees de lijst nog een keer door.

Kruis aan welke vaste eigenschappen van toepassing zijn op een jou bekend sprookje.

Welk sprookje heb je gekozen? .....

6 Alleen maar Roodkapje?

a Je hebt nu het gedicht gelezen. Welke sprookjes komen hierin voor? Noem er tenminste vier.

Rotkäppchen

Schneewittchen

die sieben Raben

Schneewittchen (7 Zwerge)

Aschenputtel (darf nicht zum Ball)

die Prinzessin auf der Erbse

b Geef in je eigen woorden kort weer, wat er gebeurt.

**De oude wolf vindt Sneeuwwitje op zijn weg. Na wat geharrewar rond wie zij is, ontkent hij de grootmoeder van Roodkapje opgegeten te hebben.
Dat hebben de Grimms verzonnen, het zijn toch gewoon sprookjes?**

7 De website

Kijk op www.deutsche-maerchenstrasse.de.

Schrijf op:

a Hoeveel sprookjes hebben de broeders Grimm verzameld? Meer dan **200**
(zoeken via Märchen und Sagen – Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm)

b Kijk bij de activiteiten voor het hele gezin. Naar welke plaats zou jij willen gaan en waarom? Naar **eigen mening** omdat je daar kunt **eigen mening**

c Wanneer is het Doornroosje-kasteel de Sababurg gesticht? **1571**

8 Puzzel

Je zoekt steeds aansluiting – horizontaal of verticaal – in de blokjes en komt zo van START naar ZIEL. De verschillende woorden sluiten dus op elkaar aan.

De vertaling van de volgende woorden is in de puzzel opgenomen:

Vrouw Holle
Rattenvanger
Roodkapje

Doornroosje
Sprookjesroute
Stadsmuzikanten

START

mär →	chen ↓	ka	rat →	ten →	fän ↓
tas	stra →	ße ↓	chen ↑	frau ↓	ger ←
ter	ge	rot →	käpp ↑	hol ↓	stie
schnee ↓	chen ←	rös ←	dorn ←	le ←	te
witt →	chen →	stadt →	mu ↓	hans	ron
von	münch	hau	si →	kan →	ten

ZIEL (letterlijk: doel, hier: einde)

Welke sprookjesfiguur staat *wel* in de puzzel maar *niet* in het lijstje hierboven?

Schneewittchen

9 Sigrid Früh, Märchenerzählerin

Sigrid Früh hat eine besondere Gabe: Sie ist Märchenerzählerin. Über 140 Märchen kann sie frei vortragen. Viele davon kennt sie von ihrem Großvater. Er hat sie ihr im Zweiten Weltkrieg, als sie noch ein Kind war, erzählt - gegen die Angst.

a Wat is het beroep van Sigrid Früh?

0 sprookjes-telster   0 sprookjes-schrijfster   **0 sprookjes-vertelster**

b Wie heeft de sprookjes aan haar verteld?

0 haar vader   **0 haar opa**   0 haar moeder

10 Der Rattenfänger von Hameln

Der Legende nach spielt die Geschichte sich im Jahre 1284 ab. Zu der Zeit herrschte eine große Rattenplage in Hameln. Eines Tages erschien dort ein buntbekleideter Mann. Er versprach den Einwohnern, gegen einen Lohn die Stadt von allen Ratten und Mäusen zu befreien.

Er lockte mit seinem Flötenspiel alle Ratten und Mäuse aus den Häusern. Der Rattenfänger ging nun -weiter Flötespielend- in die Weser, die Ratten und Mäuse folgten ihm und ertranken.

Die Bürger aber verweigerten ihm den versprochenen Lohn und der Rattenfänger kehrte verbittert nach Hause zurück.

Jedoch kam er zurück in die Stadt, diesmal sah er aus wie ein Jäger und spielte wieder auf seiner Flöte.

Nur diesmal kamen die Kinder und folgten ihm, bis er mit ihnen in einem Berg verschwand...

a Hoe vaak komt het woord 'rat' in het verhaal voor? - **4x**

b Welke dieren worden nog genoemd? - **Mäuse**

c Hoe gaat het verhaal verder, denk je? Schrijf het op in drie tot vijf zinnen.

eigen invulling.

Volgens de sage kwamen er drie kinderen terug, zodat het verhaal kon worden doorverteld.

11 Het ware verhaal?

De Duitse schrijver en dichter Bertolt Brecht heeft het verhaal van de rattenvanger in een gedicht opgeschreven.

Lees het gedicht en beantwoord de volgende vragen:

a Hoe vaak komt het woord 'rat' in het verhaal voor? **6x (zie onder, in het gedicht)**

b Hoe vaak komt het werkwoord fluiten voor? **16x (zie onder, in het gedicht)**

c Wie raakt er onder de invloed van het fluiten?

- in de eerste strofe: **1000 kinderen**
- in de derde strofe: **de kleine (kinderen)**
- in de vierde strofe: **de rattenvanger zelf**

d Wat is er volgens Bertolt Brecht werkelijk met de kinderen gebeurd?
Hij heeft ze – per ongeluk - weer naarde stad teruggebracht.

„Die wahre Geschichte vom Rattenfänger von Hameln“

¹ Der Rattenfänger von Hameln

Durch die Stadt ist er gegangen
Hat mit seinem *Pfeifen* all die
Tausend Kindlein eingefangen
Er *pifff* hübsch. Er *pifff* lang.
's war ein wunderbarer Klang.

² Der Rattenfänger von Hameln

Aus der Stadt wollt er sie retten
Daß die Kindlein einen bessern
Ort zum Größerwerden hätten
Er *pifff* hübsch. Er *pifff* lang.
's war ein wunderbarer Klang.

³ Der Rattenfänger von Hameln

Wohin hat er sie verführt?
Denn die Kleinen waren alle
Tief im Herzen aufgerühret.
Er *pifff* hübsch. Er *pifff* lang.
's war ein wunderbarer Klang.

⁴ Der Rattenfänger von Hameln

Als er aus der Stadt gegangen
Hat ihm, heißt es, sein *Gepfeife*
Selbst die Sinne eingefangen.
Ich *pfeif* hübsch. Ich *pfeif* lang.
's ist ein wunderbarer Klang.

⁵ Der Rattenfänger von Hameln

Um den Berg ist er gebogen
Hat die Kindlein aus Versehn
In die Stadt zurückgezogen.
Pfiff zu hübsch. *Pfiff* zu lang.
's war zu wunderbarer ein Klang

⁶ Den Rattenfänger von Hameln

Haben sie am Markt gehangen
Aber um sein *Pfeifen*, *Pfeifen*
Ist noch lang die Red gegangen.
Er *pifff* hübsch. Er *pifff* lang.
's war ein wunderbarer Klang.

(In Bertolt Brecht, Gedichte 1938-1941).

e Het is de rattenvanger niet goed vergaan, zoals je ziet. Vul de uitspraak van de rechtbank op het pamflet hieronder aan.

Eigen invulling. let wel op: de punt na de dag en de maandnaam.

Heute, der ..... (Tag) des Monats ....., im Jahre .....
wurde zur Tode verurteilt:

.....,

auch bekannt als **Rattenfänger**.

Der Verurteilte, ...,
hat die folgende Tat begangen:
Entführung der Kinder des Dorfes Hameln.

Die Strafe lautet: **Tod durch Erhängung**.

Die Strafe wird vollstreckt werden am
..... (Tag) des Monats ....., im Jahre .....,
auf dem Marktplatz von Hameln.

B. Brecht,
Bürgermeister der Stadt Hameln

12 De baron van Münchhausen – wie was hij werkelijk?

Ga naar www.muenchhausenland.de. Klik op “Münchhausen”. Dan vind je veel info over de baron zelf en waar hij woonde. Maar ook over een Münchhausen-museum en allerlei activiteiten rond de beroemde baron.

Geef antwoord op de volgende vragen:

- In welke eeuw leefde de baron? *In de 18de eeuw*
- Wat was hij van beroep? **officier in Russische dienst**
- In welke plaats staat het Münchhausen-museum? *In Bodenwerder*

13 De ‘leugenbaron’ - leerlingen in actie

Leerlingen van een mavo/havo in Bodenwerder hebben een erg mooie website gemaakt over de “Baron von Münchhausen”. Kijk maar eens op de site van hun school, de **Realschule-Bodenwerder**. Het adres is:

<http://realschule-bodenwerder.de/projekte/baron/index.htm>.

Klik op “Spuren” en noteer – in het Nederlands – het antwoord op de volgende vragen.

- Welke beelden kun je bewonderen in Bodenwerder?
het gedeelde paard en de rit op de kanonskogel
- In welk jaar is de kanonskogel waarop de baron heeft gezeten gevonden? **1985**
- Waar kun je het beeld van de baron zelf bezichtigen en hoe hoog is het?
in een nevenvestiging (Zweigstelle) van de spaarbank Weserbergland, het is 3.20 m hoog.

14 Het verhaal van ‘Der geteilte Gaul’

Ga naar <http://www.labbe.de/lesekorb/>. Kies in de rechter kolom het verhaal *Der geteilte Gaul*. Je krijgt het verhaal te zien en links boven staat nog een link “Geschichte hören”. Klik daarop en vergeet niet om je luidsprekers aan te zetten of een koptelefoon te gebruiken.

Start de mediaplayer, dan kun je het verhaal beluisteren en meelesen.

- Waarom stopte het paard niet met drinken?
Omdat de achterste helft van het paard er af was. Het water kon dus gewoon doorlopen.
- Is het weer goed gekomen met het paard? **0 Ja 0 Nee**
Een knecht kwam zeggen waar het was en een smid naaide de twee delen van het paard met lauriertakken aan elkaar. Deze groeiden in het voorjaar, zodat hij op die wijze meteen in de schaduw zat.

15 Sprookjesachtige bedragen

a Die Bremer Stadtmusikanten kaufen Wegproviant. Sie kaufen: 3 Brote zu je € 4,-- , 5 Dosen Hundefutter zu je € 3,50 und 1 Sack Hafer für € 7,50. Wieviel müssen sie bezahlen?

	<i>aantal</i>	<i>prijs</i>	<i>wordt</i>
<i>Brote</i>	3	4,00	12,00
<i>Hundefutter</i>	5	3,50	17,50
<i>Hafer</i>	1	7,50	7,50

Insgesamt **37,00**

b Dornröschen fiel in einen hundertjährigen Schlaf. Es kamen mehrere Königssöhne sie zu befreien. Der erste kam nach 18 Jahren, konnte Dornröschen aber nicht wecken. Ein anderer kam 15 Jahre später, ein weiterer 11 Jahre danach. Dann traute sich erst 35 Jahre später wieder einer in die Nähe des Schlosses. Aber auch der hatte kein Glück. Wie lange dauerte es noch, bis der Prinz kam, der Dornröschen aufgeweckt hat?

$$100 - (18 + 15 + 11 + 35) = 21 \text{ jaar.}$$

b, Der Teufel mit den drei goldenen Haaren

Het sprookje:

Het gaat om een relatief onbekend sprookje:

Een jongeman wordt geboren met een vlies om het hoofd. Hij wordt verkocht aan een koning. Deze zette het kind in een doos in een rivier. Hij hoopte op die manier te verhinderen, dat de jongen met de koningsdochter zou trouwen, zoals was voorspeld. De jongen spoelt aan bij een molen en wordt door de molenaar en zijn vrouw geadopteerd. De koning ontdekt, dat de jongen nog leeft en stuurt hem met een brief – waarin zijn doodvonnis – naar het paleis. Doordat goedwillende rovers de brief verwisselen, komt de voorspelling alsnog uit.

Een derde keer ontdekt de koning dat zijn plannen niet zijn uitgekomen. Daarom stuurt hij de jongen op pad om drie gouden haren van de duivel te halen. Pas als dat gelukt is, mag hij de prinses werkelijk als echtgenote houden.

Onderweg komt de jongen langs twee dorpen met uiteenlopende problemen: een opgedroogde put en een bladerloze boom waaraan eerder gouden appels hingen.

Tenslotte ontmoet hij een veerman die zijn beroep meer dan zat is maar geen opvolger heeft.

In het hol van de duivel lukt het de jongen met hulp van een oude vrouw om drie gouden haren te bemachtigen, evenals het antwoord op de onderweg aangehoorde problemen: een kikker en een muis moeten worden gedood.

Op de terugweg ontvangt de jongen vier met goud beladen ezels als dank voor het oplossen van de dorpsproblemen.

In het paleis wordt hij in ruil voor de duivelsharen door de koning officieel als echtgenoot van zijn dochter geaccepteerd.

Ook het probleem van de veerman wordt opgelost als gevolg van de begerigheid van de koning. Deze zal tot het einde der tijden mensen over de rivier zetten.

De opdrachten:

Het gaat hier om een vrij onbekend sprookje. Daarom is de tekst opgedeeld in vrij kleine stukjes met eigen opdrachten. Op die wijze wordt het gelezen nog een keer verwerkt. Bovendien wordt een aantal zaken, dat in 'reguliere' lessen al aan bod kwam, nog eens herhaald.

Veel onbekende woorden zijn verwerkt in tekeningen, zodat leerlingen niet voortdurend opgehouden worden door het zoeken naar een vertaling.

opdracht	doel	werkvorm
1	Formulier met persoonlijke gegevens invullen. Leerlingen maken zich een voorstelling van de hoofdpersoon.	individueel
2	Volgorde van de gebeurtenissen indelen.	individueel
3	De leerlingen breiden hun voorstelling van de hoofdpersoon uit.	individueel
4	Herkennen van uitdrukkingen rond weersomstandigheden.	individueel
5	De leerlingen herkennen al snel wat de toon van de brief is.	individueel
6	Formulier – pas – invullen.	individueel
7	Kloktijden benoemen en volgorde van de gebeurtenissen in tijd zetten.	individueel, eventueel nakijken in tweetallen
8	Woordzoeker rond verliefdheidswoorden.	individueel
9	Herhaling van kleuren en kleren. Spreekvaardigheid wordt geoefend.	tweetallen
10	Routebeschrijving kleuren. Namens met belangrijke plaatsen verbinden. Hol van de duivel tekenen.	individueel, eventueel nakijken in tweetallen
12	Fantasie aanspreken over het begrip 'Sorgenstuhl'.	individueel
13	Gericht informatie zoeken in een tekst: Om wat voor een dier gaat het hier? Omdat al twee andere – herkenbare – mogelijkheden voorgegeven zijn, is de opdracht niet zo moeilijk.	individueel
14	De vertaling van woorden wordt gezocht. Naast een woordenboek kunnen ook de tekeningen van dienst zijn.	individueel of in tweetallen
15	Dierennamen herkennen.	individueel
16	De leerlingen zoeken naar vaste eigenschappen van sprookjes. Terugkoppeling naar deel a (sprookjes en de Märchenstraße).	tweetallen

Antwoorden deel b: Der Teufel mit den drei goldenen Haaren

1 Geboorte-aangifte

Een nieuw geboren kind moet natuurlijk worden aangegeven bij het bureau bevolking. Er wordt dan een officiële geboorte-akte opgemaakt.

Vul de onderstaande akte in met de gegevens van het jongetje met de 'Glückshaut':

**Eigen invulling. Let op de punt achter de dag en de naam van de maand.
Mogelijk moet het woord 'Größe' nog worden uitgelegd.**

Geburtsschein

Heute, den .....[Tag]..... [Monat]..... [Jahr], wurde geboren:

Name: .....

Adresse: ..... Hausnummer: .....

Postleitzahl: ..... Wohnort: ..... Land: .....

Sohn/Tochter von: ..... [Mutter]

..... [Vater]

Gewicht: ..... kg Augenfarbe: .....

Größe: ..... cm Haarfarbe: .....

Besondere Kennzeichen: .....

.....

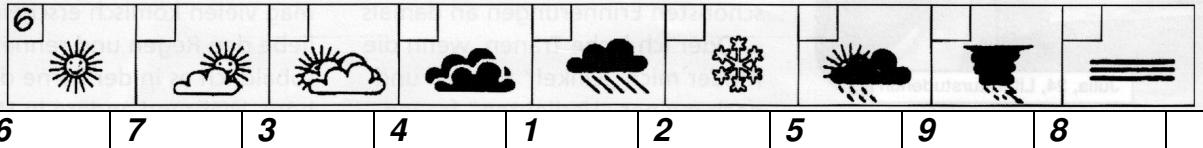
2 Goede volgorde: 3-2-1.

3 Leerlingen maken een bladzijde uit het fotoalbum. Eigen invulling.

4 Wat voor weer is het?

a) Welke tekst hoort bij welk pictogram? Schrijf het cijfer in het hokje.

❶ Es regnet.	❷ Es schneit.	❸ Der Himmel ist leicht bewölkt.	❹ Der Himmel ist bedeckt.	❺ Es gibt Schauer.	❻ Die Sonne scheint.	❻ Es ist heiter.	❽ Das Wetter ist neblig.	❾ Es gibt Gewitter.

b) Wat voor weer is het als de koning bij de molen komt? **Gewitter, onweer**

c) Draait de molen dan? O Ja O Nee

5 Welke brief schrijft de koning?

Hieronder staan twee brieven met verschillende inhoud. Welke schreef de koning= De brief links – **de brief rechts**.

[wapentje + kroon]	[wapentje + kroon]
Mein liebes Jülchen,	Juliana,
der Junge, der dir diesen Brief bringt, ist ein toller Mensch. Ich habe deshalb beschlossen, dass er unsere Katharina heiraten soll. Ich bleibe noch einige Zeit weg. Also, bitte ich dich, die Sache in die Hand zu nehmen. Mache die beiden miteinander bekannt. Katharina wird ihn sofort lieb haben, da bin ich mir sicher. Wenn das so ist, lasse die beiden dann so schnell wie möglich heiraten. Geld spielt keine Rolle!	der Junge, der dir diesen Brief bringt, ist sehr gefährlich. Ich hätte ihn selber lieber gleich getötet, aber das ist hier zu gefährlich: es würde eine Revolution geben. Deshalb schicke ich ihn zu dir. Er kennt den Inhalt dieses Briefes natürlich nicht. Bitte sei so lieb und lasse ihn auf der Stelle töten. Wenn das geschehen ist, musst du die Leiche in den Wald bringen und dort begraben lassen.
Mein Schatz, mach's gut – ich liebe dich!	Wage nicht, mir ungehorsam zu sein, sonst passiert dir das Gleiche!
Dein Florilein	Florian V., Herr und Gebieter

6 Wie is die vreemde vent?

De oude vrouw is voorzichtig. Ze wil wel even weten wie die vreemde snuiter is. Dus onderzoekt ze z'n zakken en vindt een paspoort.

Vul de gegevens op het paspoort in.

Eigen invulling.

Mogelijk toelichting geven bij Bürgerservicenummer, in Nederland sofinummer genoemd.

Königreich	Ausweis
Ausweisnummer:	
Familienname:	
Vorname(n):	
Geburtsdatum:	Geburtsort: .....
Geschlecht:	Größe: .....
Bürgerservicenummer:	
Ausweis gültig: von ..... bis	
Ausweis ausgestellt vom Bürgermeister von	

7 Wat gebeurt hoe laat?

Schrijf bij elke klok de tijd en de gebeurtenis in het Duits op:
De gebeurtenissen bij de kloktijden zijn discutabel. Dit is maar een voorbeeld.

	<p>Es ist: 9.10, zehn Minuten nach neun Uhr. Die Räuber kommen nach Hause.</p>
	<p>Es ist: 9.54, sechs Minuten vor zehn Uhr. Die Räuber schreiben einen neuen Brief.</p>
	<p>Es ist: 00.35, fünf Minuten nach halb ein Uhr. Die Räuber schlafen.</p>
	<p>Es ist: 7.00, sieben Uhr. Der Junge steht auf.</p>

8 Ein Liebes-Puzzle

Er zijn heel veel woorden die met liefde en verliefdheid te maken hebben. Een aantal daarvan zit in de puzzel verstopt, van links naar rechts.

a Schrijf de vertaling achter het Nederlandse woord en streep het in de puzzel door.

<i>vlinders = die Schmetterlinge</i>	<i>glimlachen = lächeln</i>
<i>ongelukkig = unglücklich</i>	<i>beleven = erleben</i>
<i>gelukkig = glücklich.</i>	<i>haten = hassen</i>
<i>opwinding = die Aufregung</i>	<i>huilen = weinen</i>
<i>knuffelen = kuscheln</i>	<i>(zich) verheugen = (sich) freuen</i>
<i>hoop = die Hoffnung</i>	<i>gevoel = das Gefühl</i>
<i>verliefd = verliebt</i>	<i>verlegen = scheu</i>
<i>genieten = genießen</i>	<i>liefde = die Liebe</i>
<i>vrolijk = fröhlich</i>	<i>trouw = treu</i>
<i>puberteit = die Pubertät</i>	<i>zacht/teder = zart</i>
<i>verdrietig = traurig</i>	<i>kussen = küssen</i>

P	x	g	l	ü	c	k ⁷	l	i	c	h	t	r	e ¹¹	u
O	T	B	t	f	r	ö	h	l	i	c	h	i	U	U
f	x	f	r	e	u	e	n	e	r	l	e	b	e	n
Q	k	ü	s ⁶	s	e	n	G	e	f	ü	h	l	r	a
B	p	A	u	f	r	e ⁵	g	u	n	g	B	O	k	T
I	k	t	q	v	e	r	l	i	e	b	t	k	s	T
P	u	b ⁴	e	r	t	ä	t	s	c	h	e	u	U	g
V	E	Y	g	r	T	t	r ¹²	a	u	r	i	g	v	X
j	J	p	D	H	o	f	f	n	u ⁸	n	g	q	Q	e
z	J	o	I	ä	c	h	e	l	n	L ¹	i	e	b	e
a	X	D	U	u	n	g	l	ü	c	k	l	i	c	h
w	e	I ²	n	e	n	g	e	n	i	e	ß	e	n	k
I	N	H	Z	Q	h	a	s	s	e	n	z	a	r	t
S	c	h	m ⁹	e	t	t	e	r	l	i	n	g	e	W
U	H	M	P	I	i	k	u	s	c	h	e ³	l	n	q

b Welk 'liefdes'woord krijg je via de cijfers?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
L	i	e	b	e	s	k	u	m	m	e	r

En dat betekent ***liefdesverdriet***.

	g	I	ü	c	k	I	i	c	h	t	r	e	u
		f	r	ö	h	I	i	c	h				
	f	r	e	u	e	n	e	r	I	e	b	e	n
	k	ü	s	s	e	n	G	e	f	ü	h	I	
	A	u	f	r	e	g	u	n	g				
			v	e	r	I	i	e	b	t			
P	u	b	e	r	t	ä	t	s	c	h	e	u	
						t	r	a	u	r	i	g	
						H	o	f	f	n	u	n	g
			I	ä	c	h	e	I	n	L	i	e	b
				u	n	g	I	ü	c	k	I	i	c
w	e	i	n	e	n	g	e	n	i	e	B	e	n
						h	a	s	s	e	n	z	a
S	c	h	m	e	t	t	e	r	I	i	n	g	e
						k	u	s	c	h	e	I	n

9 Wat voor kleren draagt de jongen?

De jongen gaat dus op pad. Wat draagt hij voor kleren?
Speel het kledingspel, een variatie op 'zeeslag'.

Kledingspel:

Je ziet hieronder twee speelveldjes, dat van je partner en van jezelf.
Op je eigen speelveld verstop je je schepen – horizontaal of verticaal, de schepen bestaan uit hokjes die aan elkaar grenzen. (1 x 3 hokjes, 2 x 2 hokjes en 2 x 1 hokje)
De schepen mogen elkaar niet raken.

Om te vragen waar de schepen van je partner staan, vraag je naar de kleding en kleuren van de jongen. Je kunt het volgende vragen:

Ist sein Pulli grün?
Ist seine Jacke blau?
enz.

Is een schip getroffen, dan zegt degene van wie het schip is: **Getroffen!** of **Treffer!**
Is het er naast, dan zegt hij/zij: **Daneben!**

Op het speelveld van je partner geef je aan, welke – al of niet gerichte – pogingen je ondernomen hebt. Heb je een keer raak geschoten (Treffer!), dan mag je meteen nog een keer.

mein Spielplan					
	die Socke	der Schuh	die Hose	die Jacke	der Pulli
weiß					
gelb					
grün					
braun					
schwarz					

der Spielplan meines Partners					
	die Socke	der Schuh	die Hose	die Jacke	der Pulli
weiß					
gelb					
grün					
braun					
schwarz					

10 Welke route loopt de jongen?

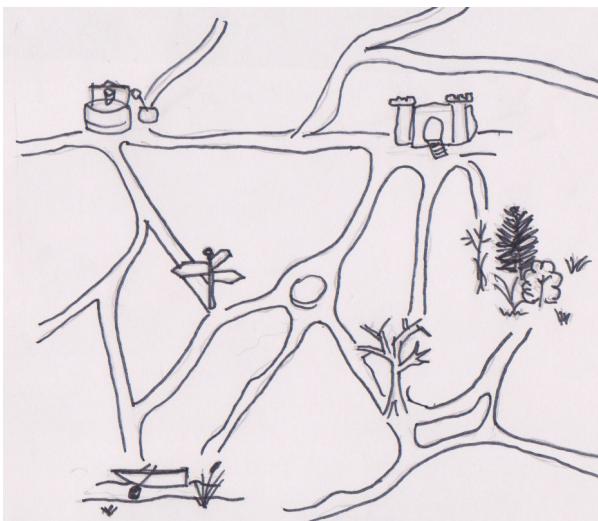
Hieronder vind een kaart. Kleur de route die de jongen loopt en zet het nummer van de Duitse woorden bij de bijbehorende tekeningen. Teken ook het hol van de duivel.

1 der Brunnen - *linksboven*

2 der Fluss - *linksonder*

3 das Stadttor – *rechtsboven*

4 der Baum
ohne Blätter - *midden onder*

11 Hoe ziet een 'breiter Sorgenstuhl' er uit?

Teken de stoel van de oude vrouw of zoek een plaatje in een meubelcatalogus of zo. Individuele invulling.

12 Wat is dat, een 'Ameise'?

Een "Ameise" – wat is dat voor een beest? Kruis de juiste omschrijving aan.
Tip: De twee **foute** omschrijvingen slaan op een **Spinne** en een **Ohrwurm**.

- a) Dieses Tier hat acht lange Beine. Es kann ein Netz weben. Bestimmte Sorten sind sehr giftig. Die leben aber nicht in Europa. **Spinne**
- b) Dieses Tier hat einen schmalen Körper. Der Körper endet in einer Gabel. Es sieht etwas gefährlich aus, ist es aber nicht. **Ohrwurm**

c) Dieses Tier hat sechs Beine. Es lebt in großen Gruppen, oft in einem großen Nest. Im Nest ist eine Königin, die die Eier legt. Das Tier kann beißen, wenn es bedroht wird. **Ameise**

In het Nederlands heet het dier: **mier**

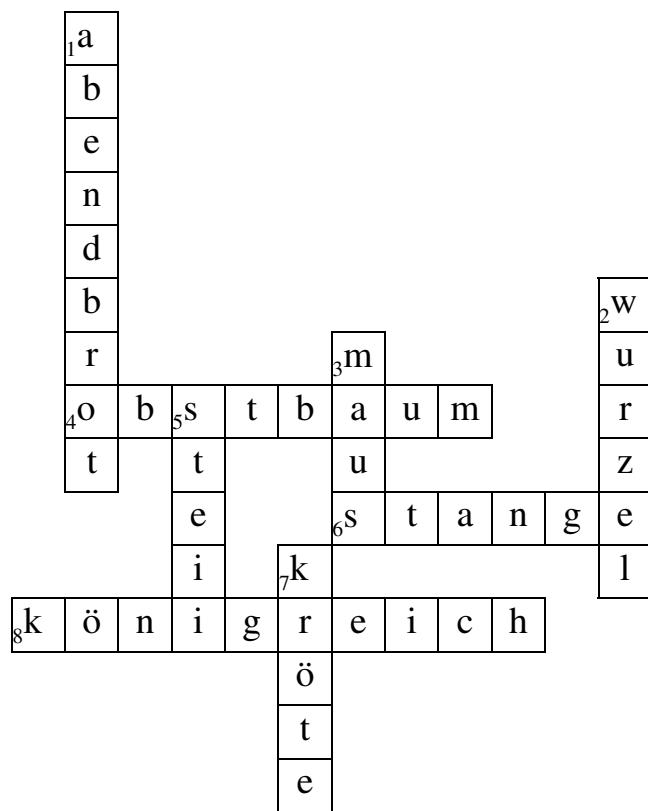
14 Nieuwe woorden

In het bovenstaande stuk van het sprookje (vanaf opdracht 10) staan heel wat nieuwe woorden.

Misschien kun je heel gemakkelijk raden wat ze betekenen, het kan ook zijn dat je de tekening nodig hebt.

In ieder geval: Schrijf de Duitse woorden in de onderstaande puzzle.

1 Abendbrot	2 Wurzel	3 Maus	4 Obstbaum
----------------	-------------	-----------	---------------

5 Stein	6 Stange	7 Kröte	8 Königreich
------------	-------------	------------	-----------------

15 Hoeveel dieren?

Hoeveel dierennamen herken je in de volgende woordslang? **3**

A m e i s e H a a r e T e u f e l B r u n n e n M a u s F ä h r m a n n W u r z e l B a u m E s e l

16 Welke vaste eigenschappen?

Zoals je al weet, hebben sprookjes een aantal vaste eigenschappen. Kruis hieronder aan, welke je tegenkomt in "Der Teufel mit den drei goldenen Haaren".

Märchen haben immer ...

- einen Anfang: die Situation wird beschrieben**
- ein Mittelstück: der Held kommt in Gefahr**
- eine Lösung: der Held wird gerettet oder rettet sich selber**
- feste Beginnformeln: „Es war einmal...“**
- feste Schlussformeln: „und sie lebten noch lange und glücklich“**

Märchenfiguren sind

- keine richtigen Menschen: sie haben keinen ‚normalen‘ Charakter oder Hintergrund**
- immer sehr böse oder sehr gut;**
- oft einsam: sie sind z. B. das einzige Kind, haben keine Geschwister usw.**
- Viele Sachen kommen in Märchen dreimal vor: 3 gute Feen, 3 Wünsche usw.**
- Die Zahl 7 ist eine wichtige Zahl: 7 Zwerge, 7 Jahre arbeiten müssen**

Es besteht keine Grenze zwischen Phantasie und Wirklichkeit:

- Tiere können reden und/oder denken**
- Menschen können zaubern**
- Feen, Hexen, Menschen und Tiere kommen durch einander vor, haben direkten Kontakt zu einander**
- Steine, Kristalle und Metalle sind wichtige Stoffe**
- (Zauber-)Formeln werden wiederholt im Märchen: z.B. „Knusper, knusper knäuschen, wer knuspert an meinem Häuschen?“ oder „Spieglein, Spieglein an der Wand, wer ist die Schönste im ganzen Land?“**

c, dobbelstenenspel

Met dit spel laten de leerlingen zien wat ze van de beide onderdelen onthouden hebben.
Het is te gebruiken als herhalingsmoment, eventueel een toetsmoment.
In het laatste geval kan naast de spelers een beoordelaar worden aangewezen, die het aantal antwoorden (goed en fout) van de spelers bijhoudt gedurende een bepaalde speeltijd.

c, Märchenwürfelspiel - antwoordvel

Speel dit dobbelstenenspel met twee – liefst verschillende gekleurde of gevormde - dobbelstenen en één speelfiguur.

De dobbelstenen bepalen, welke vraag je moet beantwoorden. Kom je op een duiveltje, dan mag je je eigen vraag kiezen of de beurt aan een ander doorgeven.

		1	2	3	4	5	6
Märchen	1	Woran erkennt man Märchen? Nenne drei Kennzeichen.	Wer sammelte Märchen in Deutschland?	Wie heißt das Dornrösenschloss und wo findet man es?	Warum ist 'Der Rattenfänger' kein Märchen?		Erzähle den Inhalt eines Märchens.
der Junge	2	Wie viel Geschwister hat der Junge?	Beschreibe den Jungen: Haare, Augen, Größe.		Wie und wo wohnt der Junge in seiner Jugend?	Wie alt ist der Junge als er heiratet?	Wie kommt der Junge das erste Mal zu der Mühle?
Andere Personen	3	Was macht der Räuberhauptmann?		Was macht die alte Mutter des Teufels mit dem Jungen?	Beschreibe den König.	Welches Problem hat der Fährmann?	Welchen Beruf hat der Vater des Jungen?
Die Reise	4	Wie viele Dörfer besucht der Junge?	Welches Problem gibt es in den Dörfern?	Wo übernachtet der Junge?		Was riecht der Teufel, als er nach Hause kommt?	Wie viel Tage ist der Junge unterwegs?
Tiere	5		Welches Tier wohnt unter dem Brunnen?	Auf welchem Tier reitet der König?	Welches Tier nagt an einer Baumwurzel?	Welche und wie viele Tiere tragen das Gold?	In was für ein Tier wird der Junge verwandelt?
Märchen und Zahlen	6	Wie viel Zwerge gibt es im Märchen von Schneewittchen?	Wie viel Jahre schläft Dornröschen?	Welchen Abstand kann der Kater laufen mit seinen Stiefeln?	In welchem Jahrhundert ist die Geschichte vom Rattenfänger entstanden?	Wie viele und welche Tiere ziehen nach Bremen?	

Antwoord 1/1

Märchen haben immer ...

- ✓ einen Anfang: die Situation wird beschrieben**
- ✓ ein Mittelstück: der Held kommt in Gefahr**
- ✓ eine Lösung: der Held wird gerettet oder rettet sich selber**
- ✓ feste Beginnformeln: „Es war einmal...“**
- 0 feste Schlussformeln: „und sie lebten noch lange und glücklich“

Märchenfiguren sind

- ✓ keine richtigen Menschen: sie haben keinen ‚normalen‘ Charakter oder Hintergrund**
- ✓ immer sehr böse oder sehr gut;**
- ✓ oft einsam: sie sind z. B. das einzige Kind, haben keine Geschwister usw.**
- ✓ Viele Sachen kommen in Märchen dreimal vor: 3 gute Feen, 3 Wünsche usw.**
- 0 Die Zahl 7 ist eine wichtige Zahl: 7 Zwerge, 7 Jahre arbeiten müssen

Es besteht keine Grenze zwischen Phantasie und Wirklichkeit:

- 0 Tiere können reden und/oder denken
- ✓ Menschen können zaubern**
- 0 Feen, Hexen, Menschen und Tiere kommen durch einander vor, haben direkten Kontakt zu einander
- 0 Steine, Kristalle und Metalle sind wichtige Stoffe
- 0 (Zauber-)Formeln werden wiederholt im Märchen: z.B. „Knusper, knusper knäuschen, wer knuspert an meinem Häuschen?“ oder „Spieglein, Spieglein an der Wand, wer ist die Schönste im ganzen Land?“